

Program Jordbruksverkets råd för konsumentfrågor

Onsdagen den 11 september 2013, 10:30-15:30

Plats: Jordbruksverket, Vallgatan 8, Jönköping

Lokal: Kongressen

Tid		
10:30	Välkommen Anmälan övriga frågor	Leif Denneberg
10:35	Hur kan konsumenten veta vilka produkter som säkrar ett gott djurskydd?	Helena Kättström, Djurskyddschef, Jordbruksverket
11:15	Hur beaktar vi konsumentfrågorna i verksamheten- Växtavdelningen	Olof Johansson, tf. Divisionsdirektör, Jordbruksverket
12:00	Lunch i anknytning till mötet	
13:00	Sårbarhet i svensk livsmedelsförsörjning	Magnus Olsson, Marknadsavdelningen Jordbruksverket
14:00	Antibiotikaresistens ur ett konsumentperspektiv	Avdelningen för djurskydd och hälsa Jordbruksverket
15:00	Övriga frågor Nästa möte	Plenum
15:30	Mötet avslutas	Leif Denneberg

Deltagare		Organisation
Ledamöter:		
Margareta Frost		Hushållningssällskapet
Maria Jolanta Olsson		SIOS
Örjan Brinkman		Sveriges Konsumenter
Gabriella Cahlin		Jordbruksverket
Anna Lilja		Konsumentföreningen Stockholm
Gunnela Ståhle		Vi Konsumenter
Leif Denneberg	Ordförande	Jordbruksverket
Olof Sköld	Sekreterare	Jordbruksverket

Minnesanteckningar från konsumentrådets möte den 11 september 2013

Punkt 1

Mötesordföranden Leif Denneberg inledde mötet med att hälsa deltagarna välkomna till konsumentrådets möte och hälsade särskilt Gunnela Ståhle, Vi Konsumenter, ny medlem i Konsumentrådet. Ordföranden började med att lyfta fram temat för dagens möte med konsumentrådet, som fokuserade på djurskyddsfrågor, antibiotikaresistens samt sårbarheten i svensk livsmedelsproduktion, viktiga frågor både för Jordbruksverket och för konsumenterna.

Punkt 2 Hur kan konsumenten veta vilka produkter som säkrar ett gott djurskydd?

Helena Kättström, djurskyddschef på Jordbruksverket, presenterade verkets arbete med djurskyddsfrågor, i synnerhet när det gäller vid produktion av kött. Viktiga frågor i detta avseende är bedövning av djur vid slakt, i synnerhet vid halal-slakt liksom grisar med knorr, där knorren bland annat kan vara en indikator på god miljö för grisarna. Transporttider vid slakt diskuterades också, där Sverige har regler som är strängare än de generella EU-reglerna. Detta kan leda till att djur som exporteras från Sverige drabbas av längre transporttider än om de skulle skickas till slakt inom Sverige.

En fråga som diskuterades var frågan om bete för nötkreatur. Konsumenterna tror ofta en sak som baseras på den bild som media vill framföra. Man kan dock konstatera att få länder har beteskrav för nötkreatur och det framförs ibland från producenthåll önskemål om att slippa beteskravet. En viktig fråga är om konsumenten vet hur djuren i själva verket har det och följdfrågan blir hur man kan göra konsumenterna medvetna om detta och hur man ska underlätta för konsumenterna att göra medvetna val. Många konsumenter skulle bli chockade om de såg hur maten i själva verket produceras, även om det ur myndigheternas perspektiv produceras enligt gällande lagstiftning.

Rådet framförde att svensk nötköttproduktion har vissa kvaliteter och att det därmed finns en nytta med ursprungsmärkning. Ursprungsmärkning är ett bra och viktigt sätt att kommunicera till konsumenterna vad de får på köpet då de handlar en viss produkt. Det är även troligt att konsumenterna hade en större kunskap för tio år sedan om hur djur i själva verket har det. Rådet fortsatte med att konstatera att det fortfarande är en relativt liten andel av konsumenterna som medvetet handlar exempelvis ekologiska produkter. Därför är en viktig fråga att försöka öka andelen medvetna konsumenter med fem procent. En annan viktig fråga är frågan om lagstiftning. Konsumenterna ska inte behöva ta på sig allt ansvar när det gäller att välja produkter med exempelvis ett gott djurskydd.

En viktig fråga som togs upp av rådet är hur man på bästa sätt ska kommunicera hur en god livsmedelsproduktion ser ut idag. Ett förslag är att rådet tillsammans tar fram filmer som visar hur en bra svensk produktion av kött ser ut idag. Detta skulle sedan kunna användas i exempelvis skolor för att på ett tidigt stadium lära barn hur svensk livsmedelsproduktion ser ut. Även om detta vore

positivt ville rådet framföra att det är viktigt att inte glömma bort själva lagstiftningsfrågan som är själva grunden för en bra livsmedelsproduktion. Rådet pekade på att man inom andra områden kommit mycket längre vad gäller konsumentskydd, exempelvis inom rengöringsproduktområdet (rengöringsmedel m.m.). Detta åstadkoms gradvis med hjälp av ny lagstiftning.

Ordföranden konstaterade att det är en viktig roll för en myndighet att sprida bra och korrekt kunskap genom att till exempel peka på goda exempel, oavsett var dessa exempel finns. Det skulle kunna vara genom att visa goda exempel från andra EU-länder också.

Rådet konstaterade slutligen att framtagandet av exempelvis filmer som visar en god livsmedelsproduktion och som kan utgöra en del av ett utbildningsmaterial kan vara ett gemensamt projekt för konsumentrådet. Rådet skulle ta med sig denna fråga tillbaka till sina respektive organisationer och kommer att diskuteras vid nästa möte som en särskild punkt.

Punkt 3 Hur beaktar vi konsumentfrågorna i verksamheten: Växt – och miljöavdelningen

Olof Johansson, tillförordnad divisionsdirektör på Jordbruksverket, presenterade växtavdelningens verksamhet.

Avdelningen arbetar framförallt med följande huvudfrågor:

- Jordbruksverkets miljö- och klimatfrågor
- Växtodlingsfrågor
- Officiell kontroll av växtskadegörare
- Krisberedskap

När det gäller miljöområdet arbetar avdelningen med bland annat lagstiftning framförallt miljöbalken där EU-direktiv genomförs, miljöersättningar och investeringsstöd, rådgivning samt försöks- och utvecklingsverksamhet. Arbetet med ”Greppa Näringen” nämndes särskilt. Greppa Näringen erbjuder kostnadsfri rådgivning vars mål är en minskad övergödning, en säker användning av växtskyddsmedel samt minskade utsläpp av klimatgaser. Greppa Näringen är ett gemensamt projekt mellan Jordbruksverket, LRF och Länsstyrelserna. All rådgivning, både individuell och på gårdsnivå, är kostnadsfri. Enda undantaget är den rådgivning kring energieffektivisering som lanseras i maj 2012 där den individuella rådgivningen ska delfinansieras med 1 000 kr av lantbrukaren.

Olof Johansson presenterade vidare det arbete som görs för att underlätta för kunderna och konsumenterna. Bland annat har man utvecklat flera appar som ska underlätta för exempelvis brukare. Exempel på dessa appar är Lärkvitter, Ogräsdatan och Spridarval.

När det gäller den officiella kontrollen av växtskadegörare innebär detta i princip inskränkningar i frihandeln för att på så vis kunna förhindra spridning av skadegörare. Både internationella, EU samt nationella regler styr denna verksamhet, bland annat genom:

Tillstånd för import/export/tillverkning

- Tillsyn
- Inventeringar
- Information

Man kan konstatera att ökade handelsströmmar ger ökade utmaningar samt att det finns stora ekonomiska värden på spel, exempelvis genom produktionsbortfall i skog och lantbruket på grund av olika skadegörare.

En fråga som särskilt lyftes fram och som kan beröra konsumenterna är GMO-frågan. Avdelningen arbetar bland annat med följande frågor:

- Ärendehantering: All användning av GMO kräver tillstånd och ansvarig myndighet pekas ut i miljötillsynsförordningen. Ansvaret är uppdelat efter organism och användning.
 - Tillståndsprövning, miljöriskbedömning
 - Tillsyn
- Regelutveckling
 - Myndighetsföreskrifter
 - Medverkar till regler, vägledningar etc. på EU-nivå
- Information
 - Seminarier
 - Webben (www.jordbruksverket.se/genteknik)

En annan fråga som har viktiga konsumentaspekter är ekologisk produktion. Detta område styrs av ett regelverk vilket innebär att det krävs en Certifierad ekologisk produktion för att få sälja produkterna som ekologiska. Detta styrs av följande:

- EU-regler
- Vägledningar
- Branschriktlinjer

Vid ekologisk produktion kan man även få olika former av stöd och ersättningar, exempelvis miljöersättningar, stöd för kvalitetscertifiering samt stöd för utbildning och information.

Slutligen redovisades vissa slutsatser av projektet: Hur liten kan livsmedelskonsumtionens klimatpåverkan vara år 2050? Detta projekt har bedrivits i samarbete med Livsmedelsverket och Naturvårdsverket och har inneburit bland annat workshops med forskare, myndigheter och organisationer samt ett seminarium i Almedalen tillsammans med LRF. Slutsatserna av projektet är att det finns många vägar mot en klimatsmartare kost, till exempel genom en kombination av förändringar i livsmedelskonsumtionen och livsmedelsproduktionen som kan innebära att växthusgasutsläppen från livsmedelskonsumtionen kan minska till 0,5 – 0,8 ton

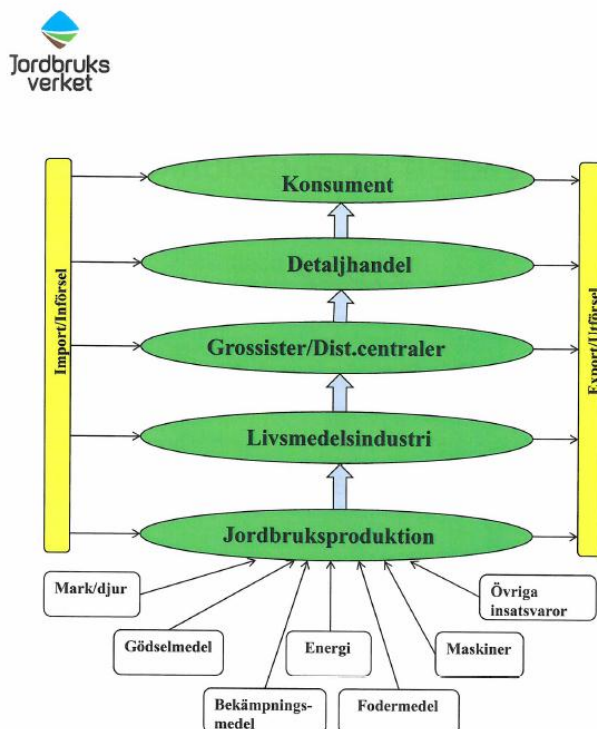
koldioxidekvivalenter per person och år jämfört med dagens två ton. Det som är bra för klimatet är också bra för hälsan.

Punkt 4 Sårbarhet i svensk livsmedelsförsörjning

Magnus Olsson, Marknadsavdelningen, presenterade Jordbruksverkets arbete avseende sårbarheten i svensk livsmedelsförsörjning. Inledningsvis visades några klipp från debatten enligt följande:

- Om transportsystemet kollapsar är det tomt i butikerna efter ett dygn?
- Om landet isoleras är hälften av våra dagliga livsmedel borta efter 10-12 dagar
- Sverige är det land som importerar mest mat i Europa
- Sverige hade för 20-30 år sedan en självförsörjningsgrad på 80-100 procent, som idag är under 55 procent och på väg nedåt
- Vid ett ansträngt krisläge bortfaller hälften av Sveriges livsmedel

Därefter diskuterades sårbarheten utifrån följande bild:

Jordbruksproduktionen är beroende av flera olika faktorer, bland annat tillgången på mark och djur, gödsel-, bekämpnings- och fodermedel, maskiner samt övriga insatsvaror. Detta visar att även om man ökar självförsörjningsgraden så är jordbruksproduktionen till stor del fortsatt beroende av importerade insatsvaror och detta innebär i sin tur att produktionen och konsumenternas tillgång på livsmedel påverkas kraftigt vid en eventuell allvarlig kris. Det är viktigt att sätta försörjningsförmågan i ett helhetsperspektiv. Därmed är en ändrade konsumtionsvanor en viktig åtgärd vid en allvarlig kris, exempelvis genom en kraftig minskning av köttkonsumtionen, i synnerhet av nötkött, och samtidigt säkerställa en ökning av mjölkkonsumtionen (så kallad kriskost).

Rådet framförde att konsumenterna för närvarande inte ser stora risker för en möjlig framtida bristsituation vad gäller mat. Det finns en större rädsla för en eventuell brist på drivmedel eller en IT-krasch. Ordföranden konstaterade slutligen att Jordbruksverket inte har ett politiskt uppdrag kring dessa frågor, men att man ska göra en rapport tillsammans med MSB, Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap.

Punkt 5 Antibiotikaresistens ur ett konsumentperspektiv

Bengt Larsson, Processchef vid avdelningen för djurskydd och hälsa, presenterade Jordbruksverkets arbete med antibiotikaresistens. Inledningsvis konstaterades att antibiotika är en stor grupp viktiga läkemedel som används för att behandla bakteriesjukdomar hos människor och djur. Bakterier kan dock anpassa sig och bli resistenta, det vill säga motståndskraftiga. Att motverka spridning av antibiotikaresistens och resistenta bakterier är viktigt och högprioriterat både när det gäller djur och människor. Resistens har blivit vanligare hos flera av de bakterier som orsakar sjukdomar hos både människor och djur. Detta är ett globalt växande problem där Sverige ännu har ett gynnsamt läge jämfört med situationen i många andra länder.

Det är således mycket viktigt att bromsa utvecklingen av antibiotikaresistens inom både human- och djursjukvården genom att undvika onödig eller felaktig användning av antibiotika. Ökad vårdhygien, information och kunskap om hur de resistenta bakterierna sprids samt övervakning är andra metoder för att bromsa utvecklingen. Den som misstänker att en människa bär på eller är infekterade med vissa resistenta bakterier är enligt smittskyddslagen skyldig att rapportera det.

En förutsättning för en hållbar djurhållning är att sjuka djur även i framtiden kan behandlas effektivt mot bakteriella infektioner. Även ur det perspektivet är det viktigt att hålla antibiotikaresistensen på en låg nivå.

Att minska användningen av antibiotika till djur och motverka spridning av antibiotikaresistenta bakterier är ett högprioriterat område för Jordbruksverket. En hel del arbete pågår inom detta område, bland annat görs följande:

- Ta fram förslag till regeländringar för att motverka risken för överföring av smittor mellan djur och människor.

- Ta reda på hur spridning av antibiotikaresistenta bakterier i djurpopulationen kan motverkas på bästa sätt.
- Samverka kring antibiotikaresistens med andra myndigheter inom folkhälso- och djurhälsoområdet.

På Jordbruksverkets hemsida finns en hel del information att läsa om antibiotikaresistens. Bland annat kan man läsa att det finns en liten risk att man blir smittad när man har kontakt med djur, men risken minskar om man är noggrann med handhygien. Därför är det viktigt att tvätta och desinficera händerna framför allt inför måltider och om man har haft kontakt med djurens avföring eller till exempel rengjort infekterade sår. Vidare framförs en del tips som riktar sig till djurägare och som ska leda till en minskad antibiotikaresistens, bland annat kan man som djurägare göra följande:

- Håll djuren så friska
- Ha en god hygien
- Håll sjuka eller smittade djur åtskilda från friska djur
- Kräv inte att få antibiotika till ditt djur

Rådet konstaterade att detta är en mycket viktig fråga och att även handeln visar ett stort intresse. Ordföranden konstaterade slutligen att det finns ett stort politiskt intresse för denna fråga.

Punkt 6

Avslutningsvis bestämdes att följande frågor kommer att tas upp på nästakommande möte:

- Gemensamt projekt: ta fram studiematerial om god djurproduktion.
- Hur involvera nya svenskar i Jordbruksverkets verkssamhetsområden?
- Eventuellt anordna ett gemensamt studiebesök under början av 2014.

Ordförande tackade ledamöterna för mötet.

Nästa möte är den **4 mars 2014**, på Jordbruksverket.